

HRVATSKA RUKOPIŠNA KULTURA

DJELA • PISARI • ZBIRKE

7. PROSINCA 2023.

VIJEĆNICA FILOZOFSKOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

HRVATSKA RUKOPISNA KULTURA
D J E L A • P I S A R I • Z B I R K E

Završni znanstveni skup istoimenog projekta
Hrvatske zaklade za znanost

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
7. prosinca 2023.

Zagreb, 2023.

Programski odbor

PREDSJEDNIK

Ivan Lupić

ČLANOVI

Irena Bratičević

Vladimir Rezar

Tamara Tvrtković

Bojana Schubert

Luka Špoljarić

Leon Cvitić

Bratislav Lučin

Organizacijski odbor

PREDSJEDNICA

Irena Bratičević

ČLANOVI

Vladimir Rezar

Leon Cvitić

ČETVRTAK, 7. PROSINCA 2023.

Vijećnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu

9:15 Dobrodošlica i uvodna riječ

9:30–11:00 Rukovet prva

Moderira Francesca Maria Gabrielli

Bratislav Lučin

Rukopisni zbornici kao svjedoci predaje (na primjeru Marulićevih hrvatskih stihova)

Neven Jovanović

Zbornik humanističkih djela Vat. lat. 6898 i obitelj Gradić

Borna Treska

Che son bizzarro, ostinato, importuno: satiričko pjesništvo u kodeksu Dupuy 920 i Maroje Kaboga Kordica (1505–1582)

11:00 Stanka

11:15–12:45 Rukovet druga

Moderira Sanja Perić Gavrančić

Kristina Štrkalj Despot

Ne dicas omnia quae scis: dosad nepoznati prijepis Kašićeva Lekcionara “ponapravljen u kotorskomu jeziku”

Ivan Lupić

Rukopisna putovanja Hanibala Lucića

Bojana Schubert

Rukopis kao utočište ili prokletstvo: slučaj Stjepana Mlinarića, nepoćudnog ilirca iz Međimurja

12:45 Ručak za sudionike skupa

14:15–15:45 Rukovet treća

Moderira Petra Matović

Leon Cvitić

Potraga za autografima Feliksa Petančića

Vladimir Rezar

Još jednom o ruci Ludovika Crijevića Tuberona

Luka Špoljarić

Padovanski opus Jurja Šižgorića Šibenčanina u svjetlu rukopisne kulture i humanističkih rituala

15:45 Stanka

16:00–17:30 Rukovet četvrta

Moderira Dolores Grmača

Saša Potočnjak

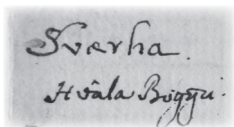
Rukopisne relikvije: zametnuti, popravljeni i zatvoreni rukopisi hagiografija

Tamara Tvrković

Zapisnici samostana – specifičnosti rukopisa i pisara

Irena Bratičević

Rukopisni arhiv Antuna Agića (1753–1830)

SAŽECI

Irena Bratičević

Odsjek za klasičnu filologiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Rukopisni arhiv Antuna Agića (1753–1830)

Godine 1830. u Assisiju je, nakon dugih lutanja i izmještenosti iz vlastite domovine, umro dubrovački franjevac Antun Agić, koji je velik dio svoga rada posvetio sabiranju, prepisivanju i priređivanju književnih djela starog Dubrovnika. Glavnina njegove rukopisne ostavštine tada je odaslana iz Assisija u dubrovački Samostan Male braće, gdje se nalazi i danas, no Agićevi rukopisi raspršeni su i po mnogim drugim zbirkama i pozivaju na pokušaj rekonstrukcije njegova rukopisnog arhiva. Stotine stranica njegovih bilježaka, prijepisa, pisama, dokumenata i skica nikad objavljenih studija omogućuju uvid u njegovo shvaćanje vlastitog filološkog zadatka, načine rada i pristupa građi, priređivačke metode i kritička polazišta. Istraživanja dubrovačke književne baštine u protekla dva desetljeća ukazala su na Agićevu nezaobilaznu ulogu u predaji tekstova Ilije Crijevića, Damjana Beneše i Rajmunda Kunića, a ovo će izlaganje prikazati dosad slabije proučene dijelove njegove ostavštine kako bi se preciznije odredio opseg njegova rada i mjesto koje zauzima u dubrovačkoj i hrvatskoj kulturnoj povijesti.

Leon Cvitić

Odsjek za klasičnu filologiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U potrazi za autografima Feliksa Petančića

Život i djelo Feliksa Petančića još od prve pojave u znanstvenoj literaturi izazivaju prijepore i oprečna mišljenja među istraživačima. Uz brojne nejasnoće i praznine u njegovu životopisu, glavni predmet spora predstavlja njegov književni rad. Naime, od triju djela koja mu se tradicionalno pripisuju, ono najduže, tzv. *Historia Turcica*, nigdje izrijekom ne spominje Petančića kao autora. Zatim, njegovo najpopularnije djelo, tzv. *Quibus itineribus*, raskrinkano je kao gotovo doslovan prijepis nešto starijeg djela ulcinjskog biskupa Martina Segona. Konačno, treće njegovo djelo – *Genealogia Turcorum imperatorum* – poznato je u dvjema različitim verzijama i nalazi se, po svemu sudeći, u najviše različitih rukopisa, čime se otvaraju brojne mogućnosti za raspravu o Petančićevu književnom i pisarskom radu. Na tom tragu, ovo će izlaganje nastojati na pregledan način prikazati sve dosad poznate rukopise koji sadrže Petančićeva djela, te u svjetlu paleografske i sadržajne analize utvrditi njihovu važnost u kontekstu rasprave o Petančiću kao autoru, pisaru i minijaturistu. Izlaganje će pritom upozoriti na neke dosad nepoznate rukopise, te će uz pomoć novootkrivene i već poznate arhivske građe pokušati utvrditi postojanje rukopisa pisanih Petančićevom rukom.

Neven Jovanović

Odsjek za klasičnu filologiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zbornik humanističkih djela Vat. lat. 6898 i obitelj Gradić

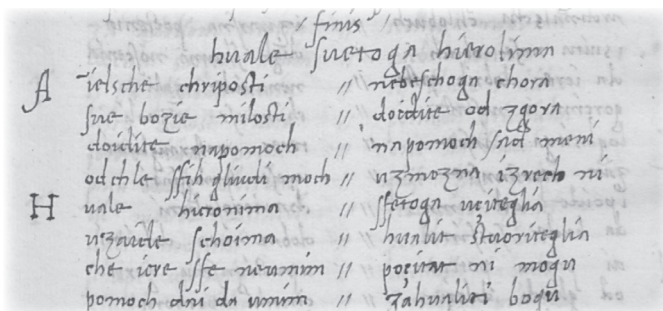
Rukopisni zbornik Vat. lat. 6898 istovremeno je i humanistička zbirka i rad niza renesansnih pisara. Kodeks sadrži četrdesetak djela, prvenstveno na latinskom (jedno je na talijanskom) i u prozi (nekoliko je epigrama i duhovnih pjesama). Djela i ruke pisara potječu iz XV. i XVI. st. (datirani tekstovi nastali su 1455, 1461, 1515). Autori su slavni humanisti poput Poggija Bracciolinija, Francesca Barbara, Guarina Guarinija, Gianozza Manettija, Isotte Nogarole, Leonarda Brunija, ali i neki manje poznati (Buonaccorso Montemagno), a prepisani su i anonimni srednjovjekovni “turistički vodič” *Mirabilia urbis Romae*, spis Waltera Burleyja *De vita et moribus philosophorum*, latinski prijevodi Lukijana, Plutarha, Platona, te apokrifna djela poput Lentulova i Pilatova pisma o Kristu, govora Eshina, Demada i Demostena o Aleksandru. Kodeks je pisalo oko 26 različitih ruku. Nastao je uvezivanjem samostalnih sveščića, uz dodavanje tekstova na njihovim praznim stranicama. Bio je u posjedu dubrovačke obitelji Gradić; 1676. restaurirao ga je Stjepan Gradić, kustos Vatikanske knjižnice, pohranio u Vatikani i o povijesti rukopisa dodao bilješku na početku kodeksa. Dosad su proučavani tek pojedini tekstovi; na zbornik kao cjelinu osvrnuli su se, iz aspekta Gradićeva knjižničarskog djelovanja i brige za baštinu, samo Florio Banfi (1938) i Stjepan Krasić (1987). Adekvatna ocjena kulturne vrijednosti zbornika ne postoji, jer ne postoji njegova potpuna kontekstualna i kodikološka interpretacija.

Bratislav Lučin

Rukopisni zbornici kao svjedoci predaje (na primjeru Marulićevih hrvatskih stihova)

Rukopisni zbornici nastali krajem 15. i u 16. stoljeću važan su izvor hrvatske kasnosrednjovjekovne i renesansne književnosti. U njima je okupljena raznovrsna književna građa, pretežno u stihovima, ali i u prozi, uglavnom na hrvatskom jeziku, s ponekim tekstom na latinskom i talijanskom. Po naravi i sadržaju riječ je uglavnom o nabožnim i poučnim, nerijetko paraliturgijskim tekstovima, ali ima i onih s posve svjetovnom tematikom. Uz djela očite anonimne, pučke provenijencije ima nemalo onih s izrazitim autorskim pečatom, ali imena autora naznačena su samo iznimno; i prepisivači, kojih u jednom zborniku obično ima više, rijetko se mogu identificirati. Neki zbornici očituju veću ili manju sadržajnu strukturiranost, dok kod drugih barem zasad ona nije uočljiva. Samo je nekoliko zbornika dobilo cjelovito izdanje: Lucićev *Vartal* i *Osorsko-hvarska pjesmarica*, djelomično *Firentinski zbornik*. Ostali su tek donekle proučeni, a neki, poput *Lulićeva zbornika*, zasad nemaju ni popis sadržaja. Jedan od prećih zadataka kroatistike bio bi da se kao cjeline što prije objave barem neki od njih, npr. rukopis NSK R 6634, spomenuti zbornik Ivana Lulića i *Splitska pjesmarica trogirskoga kaptola*. Pristupe prethodnih priređivača (Nikica Kolumbić, Kristina Štrkalj Despot) bilo bi korisno dopuniti detaljnim kodikološkim i paleografskim opisima i analizama. Budući da unutar jednih korica sadrže više tekstova, zbornike treba promatrati iz barem dvije perspektive: na razini pojedinoga sastavka oni su svjedoci tekstne predaje, a kao cjelina svjedoci su jedne književne kulture, u kojoj prepisivači te zbornike oblikuju prema svojim mogućnostima i interesima te

prema potrebama čitalačke publike. I Marulićevi su hrvatski stihovi – naravno, s iznimkom *Judite* – najvećim dijelom sačuvani u takvim zbornicima. Stoga njihov priređivač mora u obzir uzeti i varijantnost pojedinoga teksta i opće značajke pojedinoga zbornika, odnosno grafijske i druge uzuse prepisivača. U izlaganju će se na nekoliko primjera pokazati korist od takvih znanja te potreba da se u kritičkoj uspostavi teksta, ovisno o broju i pouzdanosti svjedokā, emendacije provode i *ope codicum* i *ope ingenii*.

Ivan Lupić

Odsjek za anglistiku i Odsjek za kroatistiku
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Rukopisna putovanja Hanibala Lucića

Prije nego što su 1556. godine tiskana u Mlecima, djela Hanibala Lucića vjerojatno su bila poznata zahvaljujući svojim rukopisnim putovanjima, kako na otoku Hvaru tako i drugdje. Nešto se o tim putovanjima može naslutiti iz autorskih predgovora kojima su pojedina djela opremljena u Hanibalovim rukopisima, iz kojih su štampana zahvaljujući zauzimanju njegova sina Antuna. Pored onoga što se o rukopisnom životu Hanibalovih djela može iščitati iz načina njihova prelaska u tisak nešto se može saznati i proučavanjem preživjelih rukopisnih svjedoka u kojima je sačuvano nekoliko Lucićevih pjesama. U ovom izlaganju predstaviti će se spomenuti rukopisni svjedoci, danas čuvani u Dubrovniku i Zagrebu, ali nastali u Dubrovniku, Zadru i na sjeveru Hrvatske. Opisat će se njihov materijalni kontekst, analizirati njihove jezične značajke te nešto reći o vremenu njihova nastanka kao i o mogućim predlošcima. U središtu zanimanja bit će pitanje književne zajednice koja se oblikuje rukopisnim putovanjima te suodnos kulture rukopisa i kulture tiskane knjige u hrvatskom ranom novovjekovlju.

Saša Potočnjak

Odsjek za kroatistiku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Rukopisne relikvije: zametnuti, popravljeni i zatvoreni rukopisi hagiografija

U izlaganju će se prezentirati neki od metodološko-istraživačkih izazova pri proučavanju hagiografske rukopisne tradicije, a na primjerima rukopisa o životu sv. Gaudencija Osorskoga (Cres) i o čudima relikvije lubanje sv. Kristofora mučenika (Rab). Pritom je osobito izazovan opis historijata rukopisa, mjesta njihova čuvanja te u skladu s time i njihova primarna funkcija, a ta je da položeni u svetištima trebaju svjedočiti o autentičnosti relikvija. S tim u vezi uspostaviti će se suodnos autentika, hagiografija te relikvija, i to na primjeru rapskoga sanktuarija. S obzirom na to da je rukopisna tradicija neminovno poticala i utjecala na razvoj svetačkoga kulta u samoj zajednici, kao osobito zanimljiv nametnuo se i način na koji su se tekstovi mijenjali i prilagođavali, posebice kada su kao dio brevijarskih čitanja bili usmjereni na širu slušateljsku publiku. Naposljetku, u ovome će se izlaganju prezentirati dosad utvrđeni prijepisi, ali i nepoznati rukopisni fragmenti koji pružaju novi uvid u vezu hagiografija i razvoja kulta patrona u zajednici.

Vladimir Rezar

Odsjek za klasičnu filologiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Još jednom o ruci Ludovika Crijevića Tuberonona

Teza o autografnom karakteru marcianskog rukopisa Tuberonovih *Komentara* (BMV, ms 3620, Latini, Classe X, 155) u filološki je javni prostor ušla krajem devedesetih godina prošlog stoljeća. Razrada i pokušaj dokazivanja ispravnosti te pretpostavke potaknuli su između ostalog i analizu preostalih dotad identificiranih rukopisnih svjedoka, a sama usporedba prikupljena rukopisnog materijala omogućila je pripremu prvog kritičkog izdanja (2001) tog višekratno objavljivana Tuberonova teksta (1603, 1627, 1743, 1784). Iako je u tom posljednjem izdanju uvodno istaknut veći broj filološki relevantnih argumenata u prilog tezi o autografnim obilježjima marcianskog rukopisa, nije propušteno u isti čas upozoriti i na manji broj onih koji su, ako ne pobijali, a ono barem otvarali prostor za sumnje u točnost takve interpretacije. Najproblematičnije je u tom smislu djelovala činjenica da izvornik pisma što ga je Tuberon 1526. uputio Cassandri Marchese u Napulj (ÖNB, ms 9737e) pokazuje duktus već na prvi pogled različit od onog što se zatječe u marcianskim *Komentarima*. Pitanje Tuberonove ruke zbog toga je, barem za autora kritičkog izdanja, ostalo otvoreno i ostavljeno za daljnja propitivanja. Potaknut nedavnim upravo slučajnim pronalaskom rukopisa s dosad zagubljenom Tuberonovom mladenačkom poezijom (BCV, ms 1366), a nakon što su tijekom proteklih godina drugi istraživači uočili nove rukopisne svjedoke Tuberonova povijesnog spisa, kao i prijepise još dvaju njegovih pisama (AMB, ms 433), izlagač će osvežiti podatke o preživjelim rukopisnim primjercima Tuberonovih

djela i još jednom se osvrnuti na ruku koja je ispisala onaj iz Marciane. Konačni odgovori neće biti ponuđeni ni ovaj put, ali će analiza novih elemenata u ovoj filološkoj slagalici slikovito oprimjeriti slojevitost problema utvrđivanja autografnog karaktera rukopisa kao takvog i iznova ukazati na širok raspon čimbenika koje u tom postupku filolog mora uzimati u obzir.

Luka Špoljarić

Odsjek za povijest

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Padovanski opus Jurja Šižgorića Šibenčanina u svjetlu rukopisne kulture i humanističkih rituala

Kada razmatramo opuse hrvatskih humanističkih pjesnika, obično to činimo na osnovi njihovih pjesničkih zbirki. Uostalom, takve zbirke često su jedini svjedoci pjesnikova opusa. Tu se naravno može raditi o rukopisnim zbirkama ili o zbirkama objavljenim u tisku, o zbirkama koje je priredio sam autor ili o onima koje su po autorovoj smrti priredili članovi njegove obitelji ili druge bliske osobe. Organizacijski princip takvih zbirki može biti kronološki ili žanrovski, a u razdoblju nakon procvata vernakularne književnosti i jezični. Međutim, ono što je zajedničko najvećem broju takvih pjesničkih zbirki jest da objedinjuju pjesme koje su nastale kroz duži vremenski period i koje su k tomu – obično se gubi iz vida – i ranije bile objavljene, bilo u rukopisu, tisku, ili čak oralno. Jedan primjer takve zbirke, koja sadrži materijal stvoren u razdoblju od najmanje desetak godina, jest *Elegiarum et carminum libri tres* (1477) Jurja Šižgorića Šibenčanina, poznata i kao najstarija tiskana pjesnička zbirka hrvatskog autora. Na osnovi raznoraznih biografskih podataka pjesme te zbirke možemo podijeliti na one nastale za vrijeme Šižgorićeva studija u Padovi (ca. 1465–1471) te one nastale nakon njegova povratka u Šibenik (1472–1477), s tim da možda ima i starijih. Šižgorićev padovanski opus pritom najbolje osvjetljava činjenicu da su autori svoje pjesme objavljivali i ranije te da zbirke ustvari često sadrže drugo “izdanje”. U ovom će se izlaganju pristupiti Šižgorićevu padovanskom opusu u svjetlu rukopisne kulture kao i u kontekstu humanističkih ritua-

la koji su proželi život Padovanskog sveučilišta. Kroz analizu i kontekstualizaciju raznih rukopisnih svjedoka razmotrit će se geneza i objava određenih pjesama te socijalni aspekt njihove publikacije.

Spera noto et manifesto a Tutti che hgermo ouvro l'opra faranno la pua p^{ca}
 scatura q' l'anno il corno m^o p^o Lorenzo Gopich benificente nela villa di
 pagliano del distretto dela scuola di pogo ha conuenuto fare il pua
 acordo con meo frate incino non infante v^o che o al p^oato v^o m^o
 v^o Lorenzo debbe de mio mano Copiare in carte bambasino la possion del
 mio sig^o composto per il s^o m^o Guvino tranquillo nob. Sibenico rano
 in versi schiaui Illyrici q' scardano alla summa de quatro milia trenti
 quatro et la representat dela possion pur del mio sig^o in versi schiaui
 Illyrici composto per el antichito m^o Guvino ascende al numero de tre
 mille et vinti versi et la cura dela Glorioso Dottore dela s^o madre
 Chiesia s^o Giovanni composto per il sofanto autore pur in verso schiauo
 Illyrico ascende alla summa cum la op^o de versi vndese milia cinq^o
 et cinqu^o et questo ogni cosa nela mio cartone et m^o p^o Lorenzo sia tenuto
 darne li autimici del gli son per copiare ogni cosa secondo in v^o si con
 tiene et questo in v^o de vno anno continuo acio che con diligetia et mio
 commodo possa seruirlo nel copiare et fare vna te libole Et lui anu

Bojana Schubert

Zavod za lingvistička istraživanja

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Rukopis kao utočište ili prokletstvo: slučaj Stjepana Mlinarića, nepoćudnog ilirca iz Međimurja

U izlaganju će se govoriti o rukopisnoj ostavštini Stjepana (Štefa, Stěpka) Mlinarića (1814–1876), s naglaskom na *ego*-dokumentima: korespondenciji i dnevničkim zapisima njegovim i njegovih suvremenika, koji nam (raz)otkrivaju toga danas relativno nepoznatog Međimurca kao prvog kajkavskog etnografa, prijatelja Kollarova, Kurelčeva, Strossmayerova i Vrazova, a neprijatelja Gajeva i Šulekova, kao kapelana u ilirizmom zatravljenoj Mariji Bistrici, kasnije i sama gorljiva preporoditelja, bibliofila, ljubavnika, speleologa, rimskog kanonika i najzad župnika. Svi su važniji Mlinarićevi tekstovi ostali u rukopisu. Oni kajkavski iz mladih dana (*Ispisanje Međimorja kakti zipke horvatskoga slovsstva*, 1834) zato što su kajkavski, a ilirizam je s kajkavštinom raskrstio. Oni pak štokavski, iz nešto zrelijih godina, ostali su u rukopisu zato što su bili politički nepoćudni i cenzura ih nije propustila. Autor, svjestan problematičnosti svojih stavova na pragu 1843. kada se spremala zabrana ilirskoga imena, kao i nemogućnosti zaobilaženja cenzure, svoj je tekst *Věkovi Ilirije* 1842. na brzinu dao prepisati u više primjeraka pod sloganom: “Neka gine uspomena naša, samo da ideje živu.” Sačuvani Mlinarićevi rukopisni tekstovi svjedoče nam tako o jednom jezično-politički turbulentnom vremenu, smjeni jezičnih paradigmi, zanimljivom autoru te rukopisu kao mediju na koji možemo gledati kao na prokletstvo zaborava, ali i kao na utočište ideja kada tisak nije opcija.

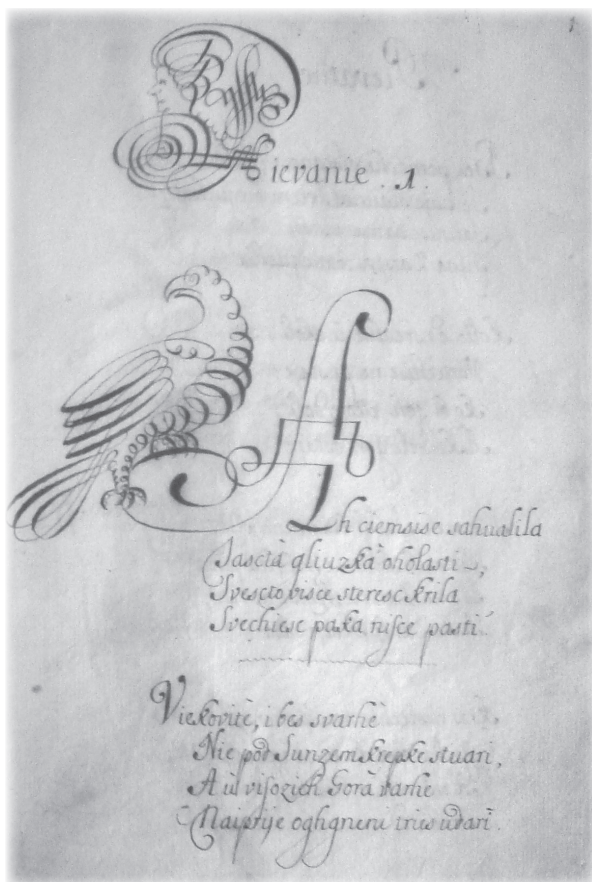
Kristina Štrkalj Despot

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Ne dicas omnia quae scis: dosad nepoznati prijepis
Kašićeva Lekcionara “ponapravljen u kotorskomu jeziku”

Otprije nam je poznato da se latinični zbornik iz 15. stoljeća, u kojem se nalazi *Picićeva pjesmarica*, čuva u zbirci *Codici Canonici Itali* u knjižnici Bodleian u Oxfordu. Činjenica da je (barem dijelom) rapski zbornik zaveden među talijanskim rukopisima u Mortarinu katalogu i stoga mogućnost da se ondje nalazi još koji naš rukopis, bila je motivacijom za pregledavanje svih rukopisa navedene zbirke. I doista, pod signaturom MS Canon Ital 158 nalazi se dosad nezapažen rukopis na “koterskomu jeziku”. U Mortarinu katalogu zaveden je kao rukopis iz 1699. godine jer je ta godina navedena u okviru opsežnoga naslovnoga zapisa, u kojem se između ostaloga navodi da je rukopis prepisao Jakob Bizantić (vjerojatno pripadnik poznate kotorske plemićke obitelji Bizanti) s Kašićeva predložka *po načinu Rimskoga Missala istomačena... ù Jesik Dubrouacki* te da je *ponaprauglien ù Kottorskomu Iesiku*. Iako bi se iz naslovnoga zapisa moglo zaključiti i da je riječ o prijepisu Kašićeva *Rituala rimskoga*, pridjev *dubrovački*, kojim se opisuje jezik predložka navodi na Kašićev Lekcionar, koji je pisan *dubrovačkim*, za razliku od *Rituala*, u kojem se Kašić odlučio za *općeni jezik* (štokavska ikavica), koji sam naziva *slovinškim*. U izlaganju će se iznijeti rezultati preliminarnih istraživanja ovoga rukopisa, zanimljivoga iz nekoliko dodatnih razloga, osim onoga najočitijega da rukopis dosad, čini se, nije bio uočen, a to su činjenice da iz Kotora imamo malo vernakularnih spomenika, da se u njemu suprotstavljaju *dubrovački* i *koterski*, koji se često izjednačavaju te da rukopis svjedoči o katoličkoj tradiciji i dometu

Kašićeva djela u kotorskom kraju. Prikazat će se sadržaj rukopisa, njegove kotorske jezične posebnosti u odnosu na dubrovački predložak te će se naznačiti odnos rukopisa prema Kašićevu Lekcionarju, ali i Ritualu, ranijim vernakularnim tzv. primorskim lekcionarima te latinskome kotorskome misalu i kotorskoj liturgijskoj tradiciji.

Borna Treska

Classe di lettere e filosofia

Scuola Normale Superiore, Pisa

Che son bizzarro, ostinato, importuno: satiričko pjesništvo u kodeksu Dupuy 920 i Maroje Kaboga Kordica (1505–1582)

Dubrovčanin Maroje Kaboga Kordica (1505–1582) bio je vrlo svestrana i po mnogočemu važna ličnost dubrovačke kulture 16. stoljeća. Osim kao jedan od prvih parodičara tradicije ljubavnoga pjesništva i prevoditelj jednoga Davidova psalma, u kritici je poznat i kao satiričar. Širokih svjetonazora i humanistički dobro potkovan, Kaboga se sa studija u Padovi vratio u Dubrovnik kao gorljivi pobornik ideje o neuplitanju svjetovne vlade u crkvena pitanja. Među konzervativnim dubrovačkim plemićima zbog toga je vrlo brzo stekao mnogo neprijatelja s kojima se, osim pred dubrovačkim i rimskim sudom, obračunao i na papiru, pišući pravno-teološka ili književna djela satiričnog sadržaja. Uz *Pjesan o dinaru* na hrvatskom jeziku, dosad je bilo poznato nekoliko takvih Kaboginih pjesničkih sastavaka na talijanskom: jedna pjesma protiv dubrovačke vlastele u oktavama i dva soneta protiv Dalmacije. Kaboga je, međutim, bio mnogo plodonosniji pjesnik. U Bibliothèque nationale de France u Parizu čuva se rukopisni kodeks Dupuy 920. On je nekoć pripadao zbirci braće Pierrea i Jacquesa Dupuya, a sastavljen je 1628. godine uvezivanjem već postojećeg materijala koji je ispisalo više ruku krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Sadrži sastavke na tragu opscenog i burlesknog pjesništva pripisane Lorenzu Venieru, Pietru Aretinu i Francescu Berniju, dok se u njegovu posljednjem dijelu nalazi 60-ak anonimnih satiričkih i nabožnih pjesama te pjesničkih poslanica, sve na talijanskom jeziku, za koje ću nastojati pokazati da im je autor upravo

Maroje Kaboga. Na Kabogino autorstvo snažno upućuju ne samo unutarknjiževne reference na mjesta i trenutke iz njegova života te oblikovanje pjesničkog subjekta kao žrtve i prognanika nego i adresati pjesničkih poslanica koji su usko vezani uz Dubrovnik (Sabo Bobaljević i Bernardo Olgiati) kao i Dubrovčani koji se u njima imenuju. U ovom izlaganju, nakon kratkog opisa kodeksa Dupuy 920 i njegove povijesti, usredotočit ću se na spomenute anonimne pjesme i argumentirati Kabogino autorstvo polazeći i od drugih, dosad nepoznatih, Kaboginih tiskanih pjesama iz mlađih dana.

Satira 97

Al Sordo ~~Antonio~~ Fabiano

SORDO se non volete ch'io m'appicchi,
 E moia com' un Giuda disperato,
 Scrivete qualche cosa contra i ricchi,
 Contra quei, ch'anno 'l mondo imbarazzato,
 E per fatal destino e ladra sorte
 D'oro, e d'argento le casse han carcato
 E quei, ch'han pover odian più che morte,
 Misanthropi, Timon, che l'orecchie hanno
 Di Mida, e le rapine duci e scorte.

Tamara Tvrtković

Odsjek za hrvatski latinitet

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Zapisnici samostana – specifičnosti rukopisa i pisara

Od prve polovice 18. stoljeća postojala je odredba po kojoj su franjevci imali obvezu bilježiti događaje bitne za određeni samostan i redovničku zajednicu koja mu pripada. Tako su nastajali zapisnici (lat. *protocolla*), nazivani i kronike ili ljetopisi, koji prikazuju događaje kronološki poredane po godinama, ali su ujedno i vezani uz trajanje institucije čiju povijest zapisuju. Na području Slavonije bilo je u to doba više franjevačkih samostana, a svaki od njih vodio je svoj zapisnik. Dio njih ostao je u rukopisu do danas, a dio njih je transkribiran i objavljen. Usporedbom zapisnika, pogotovo kad su iz samostana s istog područja, može se dobiti uvid u neke događaje zajedničke svima, ali doživljene i opisane na različite načine. Osim uspostave zbirke samostanskih zapisnika, zanimljivo je pratiti i pisare – zapisničare (lat. *protocollistae*) koji bilježe događaje. Oni su redovnici koji se na dužnosti zapisničara smjenjuju, pa se stoga i rukopisi i zapisi često razlikuju i po stilu pisanja i po količini podataka koje donose. Na primjerima rukopisa iz franjevačkog samostana u Našicama ukazat će se na neke specifičnosti koje donose samostanski zapisnici i njihovi pisari.

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.

Ilustracije preuzete iz sljedećih rukopisa:

Arhiv Male braće, Dubrovnik, 194
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, R 6634
Državni arhiv u Dubrovniku, Rukopisna ostavština Čingrija
Državni arhiv u Zadru, Rapski bilježnici
Državni arhiv u Dubrovniku, Rukopisna ostavština Bassegli Gozze
Bibliothèque nationale de France, Pariz, Dupuy 920

Oblikovanje korica

Petra Kos

Grafička priprema i slog

Teo Radić

Tisak

SF Digital

Naklada

40 primjeraka

Projekt *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke*
financiran je sredstvima Hrvatske zaklade za znanost
(IP-2019-04-8566)